

kteří se na počátku objevilo právě na Balkáně, a to dokonce neuvěřitelných celých šest století před evropskou reformací, aby zprostředkovali četným lidovým sektám a duchovním proudům předněvýchodní manichejské učení. Právě tyto okolnosti spoluurčovaly charakter svobodného ducha Balkánu a ve skutečnosti tak stály rovněž u zrodu evropské renesance.

Následující výklad, zcela ve shodě s významným metodologem Dionýsem Ďurišinem (1929 - 1997), otevírá Dorovský provokativní polemickou otázkou: Dějiny světové literatury nebo dějiny světových literatur? Z toho také jasně vyplývá další směřování autora.

Teoretické úvahy na téma hledání nové definice světové literatury v období globalizace, internacionalizace či kosmopolitizace, přivádí Dorovského k jednoznačnému požadavku zachování a dalšího rozvíjení identity národa jako elementárního východiska dalšího vývoje.

Vlastní jádro práce pak tvoří jedenáct studií, v nichž se autor zabývá pojetími literární komparatistiky a na konkrétním materiálu z české a slovenské literatury, z literatur jižních Slovanů a ze světových literatur nadále rozpracovává a rozšiřuje právě onu Ďurišinuovu teorii o meziliterárních společenstvích a centrismech, jejichž součástí je mj. bilingvismus, dvojjednost a biliterárnost.

Velkým přínosem autora, a tedy i jeho nově vydaného díla, zůstává v tomto ohledu také ono pečlivé kontinuální studium zvoleného fenoménu, jehož počátky - jak sám Dorovský v úvodu podotýká - spadají již do období poloviny šedesátých let 20. století, tedy do období stojícího dávno před vlastním bohem komparatistiky. Dlouholetý výzkum autora dává tušit, že i v tomto případě nabízí další ze spisů Filozofické fakulty fundovaný komentář ozřejmující podstatu dalších vazeb pro evropský region zcela nepostradatelných.

S. KORYČÁNKOVÁ – P. KLEIN

* Brno 2004, 157 s.

Bubeníková, M. – Gorjainov, A. N.: Alfred Ljudvigovič Bem – Vsevolod Izmajlovič Sreznevskij. Perepiska 1911 – 1936.*

Devadesátá léta minulého století přinesla nebývalé oživení zájmu o problematiku ruské (a též ukrajinské) emigrace. Další z řady takových publikací je i výše uvedená kniha, která se však liší tím, že přináší edici archivního materiálu zajímavého tím, že pochází z českých i ruských archivů. Podobně česko-ruský je i autorský tandem. Miluši Bubeníkovou známe jako autorku a redaktorku knih a sborníků věnovaných fenoménu Ruska mimo Rusko, resp. Ruska v Československu. Moskevský historik Andrej Gorjainov se zabývá dějinami vědy se zaměřením na slavistiku.

Jak napovídá jazyk názvu, je kniha vydávána jen v ruštině. Vlastní edici uvádí třicetistránková úvodní stať *O nevospolnimych poterjach* (O nenahraditelných ztrátách), která seznámuje čtenáře s životními osudy obou protagonistů od jejich seznámení při práci v Knihovně Ruské akademie věd v Petrohradě přes peripetie emigrace A. L. Bema (Balkán - Varšava - Praha) až po smrt V. I. Srezněvského v roce 1936 a Bemovo „zmizení“ v r. 1945.

Publikovaná korespondence představuje 51 dopisů především Bemových, dopisy V. I. Srezněvského se dochovaly (a to ne úplně) až od prosince 1922. Dopisování zahajují Bemovy dopisy z Kyjeva, kam byl nucen odjet na začátku r. 1911 po účasti na studentských nepokojích. Polovina listů (jde o Bemovy dopisy z let 1911-1919 z Kyjeva) dokumentuje první světovou a pak občanskou válku. Představují zajímavé svědectví o situaci na Ukrajině 1918-1919, především kulturní život v Kyjevě a činnost Alfreda Ljudvigoviče Bema za německé okupace. Naposledy dal A. L. Bem V. I. Srezněvskému o sobě vědět z Kyjeva 12. srpna 1919. Další listy následují s více než dvouletou přestávkou až v roce 1922 z Prahy. V Praze našel A. L. Bem - jako mnoho dalších emigrantů - uplatnění v kultuře a vědě. Nehledě na nepopíratelné úspěchy,

ktěrych u nás dosáhl, jsou jeho dopisy plně stesku, pocitů osamění, zoufalství a nesmyslnosti vlastní práce. Byl nucen překonávat překážky, na něž narazili všichni z emigrantů-vědců „*Proč jsme sem (tj. do Prahy) poslali tak málo našich knih.*“ (dopis z 16. 4. 1922). Dopisy ukazují, jak moc si A. L. Bem V. I. Srezněvského vážil jako přítele, kolegy vědce a učitele. V posledním svém dopisu prohlásil o spolupráci se V. I. Srezněvským, že podobnou se mu již nikdy nepodaří realizovat.

Stejně vřelé přátelství je cítit i z dopisů V. I. Srezněvského, avšak hlavním tématem jeho listů je těžká situace v Knihovně Ruské akademie věd a pokusy zrušit rukopisné oddělení, které vedl. Jsou svědectvím o politice bolševiků. Knihovna se proměnila v dějiště boje, který měl vést k podřízení Ruské akademie věd straně a státu. Nakonec V. I. Srezněvskij pochopil bezvýznamnost vlastní snahy zachránit své oddělení a odešel v r. 1931 do důchodu. V práci však až do své smrti – jak se dozvídáme z otištěných dopisů – neustal. Poslední dopis napsal Vsevolod Izmajlovič Srezněvskij A. L. Bemovi půldruhého měsíce před smrtí. Jestli si přečetl dojemnou odpověď svého žáka (který nazval jejich spolupráci neopakovatelnou), nevíme; byla odeslána devět dní před Srezněvského skonem.

Edici dopisů doprovází příloha jedenácti dopisů napsaných oběma korespondenty a jejich blízkými různým adresátům. Obsahuje např. list Bemovy manželky Antonije Josifovny V. I. Srezněvskému, listy Srezněvského ženy A. L. Bemovi, Srezněvského dopis jeho přímluvci V. Bonč-Brujevičovi a další. Jedná se o zajímavě dokresleni otištěné korespondence, které osvětluje některé momenty z biografie obou vědců, stejně jako o epilog jejich přátelství „*sui genesis*“.

Knihu doplňuje seznam zkratk (velmi užitečný pro orientaci v ruských poznámkách pod čarou), jmenný rejstřík, v němž jsou všechna jména uvedena v ruském přepisu, tedy tak, jak se nacházejí v korespondenci, přičemž u neruských jmen je uvedena i jejich podoba v latině; doplňky uzavírá devět fotografií a obrázků spojených s oběma dopisovateli, resp. Knihovnou Ruské AV (jsou však ve špatné tiskové kvalitě).

Předkládaná útlá edice představuje svědectví nejen o životě obou pisatelů, ale také o po-

hnuté době, v níž žili, a o osudech ruské vědy roztržené na dva tábory – na ty uvnitř a ty venku. Otvírá cestu k prožitkům emigrantů nesouhlasících se sovětským režimem a zároveň prožívajících pocity vykořenění a osamělosti, ukazuje, jak těžké bylo volit menší ze dvou zel. Osvětluje, byl z čistě subjektivního pohledu, přerod ruské předrevoluční vědy v nuceného přísluhovače režimu. Dozvídáme se o stalinových čistkách, které se nevyhnuly ani knihovním badatelům. Nesporným přínosem publikace je jistě volba obou korespondentů, která ji vymaňuje z jednostranně zaměřeného bádání o ruské emigraci v ČSR.

J. ŠAUR

* Slavistická společnost Franka Wollmana, vědeckí recenzenti: PhDr. Zdeněk Sládek, DrSc., prof. PhDr. Ivo Pospíšil, DrSc. Brno 2005, 173 + 9 s.

Ivo Baštyř a kolektiv: Sociální důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*

Uvedená kniha vydaná nakladatelstvím Masarykovy univerzity je dobře zvoleným nakladatelským počinem. Shrnuje výsledky víceletého badatelského úsilí několika význačných pracovišť: katedry sociální politiky Národohospodářské fakulty VŠE v Praze, Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí ČR, katedry ekonomie Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity a Národního vzdělávacího fondu. Podílel se na ní tedy široký okruh předních českých odborníků – a je to znát na vysoké analytické úrovni publikace.

Soubor studií se zaměřuje na důsledky vstupu České republiky do Evropské unie v oblastech pojednaných v samostatných kapitolách. Konkrétně se jedná o celkový význam členství ČR v EU, o zaměstnanost, migraci, vzdělávání a zaměstnatelnost, fungování mezd, vývoj důchodového systému a o boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Jednotlivé linie knihy jsou tři perspektivy, jež spolu souvisí: jednak je to perspektiva souvislosti